

Vill vi bevara våra nationalspråk inom vetenskapen?

Finska språknämnden kom hösten 2018 med ett utlåtande där man önskar fästa uppmärksamhet vid det ”allvarliga hot” som vilar över våra nationalspråk finska och svenska. Hotet kommer sig av att engelskan får en allt starkare ställning i det finländska samhället, vilket leder till en försvagning av nationalspråken. Språknämnden efterlyser ett nationellt språkpolitiskt program, något som den i en skrivelse till landets universitet gjorde redan för nio år sedan, dock utan resultat.

Finska språknämnden har speciellt önskat framhålla vikten av att nationalspråken också i fortsättningen fungerar som vetenskapens språk och på alla nivåer av undervisningen.

Svenska språknämnden i Finland välkomnade i HBL finska språknämndens förslag och önskar väcka till liv det handlingsprogram, ”Tänk om”, för svenskan som nämnden tog initiativ till redan i början av 2000-talet. Språknämnden framhåller att ett språkpolitiskt program bara utgör ett första steg; därutöver krävs ett aktivt kontinuerligt arbete för att stärka nationalspråkens ställning.

Att engelskan i dag är vetenskapens lingua franca har ibland framförts som argument för åsikten att vetenskap på andra språk är bortkastad tid. Förvisso behöver forskare goda muntliga och skriftliga kunskaper i engelska för att kommunicera med

det internationella forskarsamhället och få internationell spridning av sina forskningsrön. Att vetenskapsidkare världen runt har ett gemensamt språk är naturligtvis också av allra största betydelse. En forskare bör kontinuerligt arbeta på att förbättra sin engelska även om det är få förunnat att någonsin kunna uttrycka sig med samma klarhet, skärpa och nyansering på ett främmande språk som på modersmålet. Goda kunskaper i engelska står ändå inte i något som helst motsatsförhållande till goda kunskaper i svenska eller finska. Det är viktigt att forskare kan kommunicera på hög nivå på de nationella språken om deras rön ska kunna spridas ut från universiteten och påverka samhällsutvecklingen. Om inte forskarna själva aktivt använder svenska och finska kommer nationalspråken att drabbas av domänförluster, vilket leder till att de småningom försvinner som vetenskapsspråk. Professionella informatörer och kompetenta vetenskapsjournalister är ytterst tunnsådda och också därför blir det speciellt angeläget att forskarna själva kommunicerar sina resultat på begriplig svenska eller finska.

Vid sidan om forskning är universitetens viktigaste uppgift att utbilda akademiskt yrkeskunniga personer för landets behov. Det är inom

våra högskolor och universitet som studenterna lär sig det akademiska språket på sina respektive modersmål. Fackspråk är inte enbart en fråga om terminologi utan handlar också om det ordföråd och andra språkliga strukturer som hör till ett visst område och som används som redskap för kunskapshandling och kommunikation. Engelska används i ökande mån också inom undervisningen vid våra universitet, till och med i situationer där varken lärare eller studenter har engelska som modersmål. Man kan stillsamt fråga sig i vilken mån universiteten då fyller sin uppgift att ge samhällets högsta utbildning om varken lärare eller studenter behärskar det engelska språket fullt ut. Att djupinläring sannolikt sker bäst på modersmålet är ett starkt argument för att bevara en komplett och rikt nyanserad svenska och finska i den högsta utbildningen.

Den starka kopplingen mellan forskning och undervisning innebär att vi måste slå vakt om svenskan och finskan som vetenskapsspråk om vi vill att den akademiska undervisningen på de inhemska språken ska fortsätta att hålla hög kvalitet. Utan ett aktivt engagemang för nationalspråken inom vetenskapen raseras grunden för svenskan och finskan inom undervisningen. Våra universitet måste ta fullt ansvar för nationalspråkens ställning

i relation till den frammarscherande engelskan. Situationen för svenskan i Finland är rätt unik och kräver särlösningar för vi befinner oss i ett konstant korstryck mellan engelskan och finskan. Men vi har en stor fördel i och med att svenskan är ett gränsöverskridande språk. Genom flitiga kontakter med vårt västra grannland där svenskan vårdas som "komplett och samhällsbärande" har vi goda möjligheter att bevara svenskan som akademiskt språk också i vårt land.

Bland vetenskapliga tidskrifter på svenska är Finska Läkaresällskapets Handlingar den enda som omfattar hela det stora medicinska området. Handlingarna kan därför väsentligt bidra till att utveckla svenskan som vetenskapens språk. Vår tidskrift kan öppna flera fönster mot Norden och attrahera en förhoppningsvis växande skara av nordiska skribenter som ser ett värde i att publicera sig på svenska.

Avslutningsvis vill jag rikta ett tack till Handlingarnas tidigare huvudredaktör Christer Holmberg och redaktionssekreterare Gerd Haglund för deras gedigna och mångåriga insats den akademiska medicinska svenskan till fromma.

Tom Pettersson